

شیخ شەیدای سیرکوسە

شیخ لە توورەیییدا وەك بآلی میش دەشەكا، بە پرسیارەووە دەیگوت: ناكەس بەچەهێ وا چۆن لە جیاتی من موفەركی نووسیوو؟

هەموو قەوم و ئەعوامی خۆی كۆ كردبوووە و لە دیووخانی ئاخیبوون. بە سەدان بەیداخی سووریان هەلۆاسییوو، دەیان تەنافیان لەم سەری دیوار بۆ ئەو سەر و لەو سەر بۆ ئەم سەر و لە میچەووە بۆ خوارووە شۆر كردبوووە. پەدانیان فوو دابوو و دەیان و بیستانیان لێ هەلۆاسییوو. یەك دوو دووچەرخی كۆنیان لە شارەووە بۆ هینابوو، مەنجەلی مسی ژەنگرتوو و شیلانی رەنگاوپرەنگ و كۆشەكری رەنگراو و شتی لەو بابەتە.

شیخ چوو بوو ناو مەنجەلە مسەكەووە و دەیویست تیایدا سوور بەدات بۆ ئەوێ تەكنیکی خۆسووردان فێر ببیت، بەلام قوونی لەم سەر دەچوو بۆ ئەو سەر و بە دەما و بە پشتدا دەكەوت و كلفەتی قوربەسەر هەر فریای ئەو دەكەوتن بە پەلە خۆهەلبەدەنە ژێر بآلی و نەهێلن بكەوێت.

مام هەباس، پیرەپیاویکی دۆنیادیدە بوو كە لە منالیهوە لە خۆیندا گرتبوویان. سویندیان خواردبوو تا دەمریت لێی بپرسن، بەلام بە قسەئێ نەكەن، سیوای لە تەکیاندا هاتبوو و قسەئێ لێ نەدەخواردنەو، گوتی قوربان، لە گەورەیی خوادا تۆیان ناوانە "عەبدی خوادا"، توورەبوون هەر بۆ خوادا باشە، ئیستا باسی موفەركەكە بكەین یان عەیب نەبیت ئەم قوون بادانە؟

شیخ تەمەنی گەشتبوو نێزیکەئێ شەست بەلام سەر و سمیلی خۆی رەش دەكردووە و هەموو بەیانیهك سمیلیان بۆ چاك دەكرد و دەستوپەنجەیان بۆ دەشیلوو بۆ چەور دەكرد، قامەكانی ورد و بچكۆلە، جوان دیار بوو كە لە ژیانیدا دۆشاوبشی پێ نەخواردبوون، هیشتا توورەبیەكەئێ نەپەرەوابوووە، گوتی باسی هەردووکیان.

– برۆن تۆزیکێ تر لە مزگەوت بانگ بەدن و بەو هەتیووە نەفامە بلێن كە ناوی ئیسك و پرووسکی لە خۆ ناو، دوو بانگی باشتر بەدات و حەیاي بیلالی حەبەشی و بابیشم نەبات بە خۆمیشەو. من ساحیبی مەلای وا بچم مندالەوردكەش پیم فێر دەبن. بەلام لەسەر ئەو موفەركنوسینە كە ئەو چەتوونە فێری بوو و ئاوا بەری لێگرتووم بیدەنگ ناچم. ئادەئێ دەرویشەگەر، دووان لەم دەرویشانە بنێرە یەك دوو زەرك بەكەن بە ورگ و سێبەنگەیدا و بیکوژن. دەرویشی چاك بۆ ئەم رۆژە بەخێركردوو. لە رۆژی وادا دەرویشی باش لە خەنجەری ژەنگاوی باشترن، بیانكەیت بە قەیرغەئێ هەركەسیكدا زیندوو نابیتەو.

شیخ كە برپەری پشتی نەرم بوو هەر لە مندالییهوە زوو زوو بائێ لێ بەردەبوووە و قرقینەئێ وای لیدەدا بەملاولادا دەیسووړاند. كەمێك خۆی جولاند و خزم و خوی دەستیان كرد بە باوەشینی بەرلووتیان، بەلام نەیان دەویرا باش دەستیان با بەدن. شیخ لێیان كەوتەووە قسە: ئەو ئەو. ئەمەیشیان سیركوسە.

مام هەباس گوتی: قوربان، خوادا و تۆ ماشەلە هەردووكتان گەورەن و ئەویش شكور كاریكێ یەكجار وا خرابی نەكردوو، ئەلحەمدولیللا هەر موفەركی نووسیوو و لەووە زیاتر نییه. ئیشەلە بە كەرەمی خۆت و گەورەیی خوادا ببەخشە. دوائێ ئەوئێ وەللا خەتای مەلا نییه، تۆ چوویت میحرابی مزگەوتت بەو كەلی شاخەووە دروست كردوو، میحراب بنی چۆل بەسەر ئەو دۆلەدا دەروانیت كە بازیش ناویریت تیاي سەرەخوار بفریت. رۆژی پینچ جار دەینیریتە ئەوئێ و بانگی پێ دەدیت. پیاو لە ترسی خوادا نەمریت لە ترسی كەوتنەخوارووە دەمریت. مەلا لە گیانی خۆیشی نەترسیت لە ژیانئێ ...

شیخ قسەكەئێ بە مام هەباس بری و گوتی: قسە مەكە كە قسەت دەپریم، هەر موفەركێك نییه، تا ئیستا دەیان جاری نووسیوو. ئەو قورمساخە دەبەهویت سەنعاتەكەم لێبدریت. مەلاش سەری بە گۆری بابی، ئەئێ خۆ نان لە پای خوادا نادەم.

له ناوه پراستی قسه كانيدا چاوى لیبوو درویشیک خه ریکی یه کیک له ئەستیره هه لواسراوه کانه، زوو تیخو پری: هه تیوه ئەوه چی لی ده که بیت، لاکه وه، لاکه وه!

مام هه باس گوئی قوربان تووره بوونه که سه غله تی کردوویت، با درویشه برسی گه مه ی پئ بکات، ئەو ئەستیره یه ت بۆچیه؟

شیخ گوئی، مام هه باس مانگیک له مه وه بهر بابم، هه زار په حمه تی لیبت، هاته خه ونم و هه ر په نجه ی شیاتوو مانى بۆ ئەو ئەستیره یه راده کیشا. هینده ی من بابی خۆم ناسیبیت و په نجه ی شایه توومانم لی بینیبیت، مه به ستی ئەوه بوو که خیر له وه دایه. جا نازانم زه مانه چی لی دیت، به لام ئەو ئەستیره یه خیری پیوه یه. بابم قه ت له پاره په یدا کردندا کلۆل نه بووه.

مام هه باس گوئی، ده ی قوربان دیوه خان ئی خۆته و ئیمه ییش مولکی خۆت، ئینشه لا له به ینى گه وره یی خدا و تۆدا، سه لامه ت ده بین. به لام ئەم مه سه له یه چییه؟ منیش ئەم سیرکوسه م بیستوووه. ماوه یه کیشه سه رنج ده دم هه زت ورده ورده ده چیته سه ر گوئی رۆز.

شیخ گوئی ئەری، ده لیم گو له رۆزیکیش وه سه ر ئەستیره که به اوم، به لام ...

مام هه باس قسه که ی پئ بری و گوئی: قوربان، ئەی ئەو داس و چه کووش و بیل و خاکئه نداز و شه نانه چی لی بکه ین، دیوه خان خراب قه ره باخ بووه ...

شیخ گوئی مام هه باس جاریکی دی قسه م بیری زارت ده برم، به و وشه تورکیه مه زاجت تیک دام، قه ره یانی ره ش، من هه زم له سووره و ئەمه ش "بالیک" نییه، ره نگا وره نگه، هه مه چه شنه، هه مه جو ره، فره لایه نه. ئەمه سیرکوسه، سیرکوس ده بیت هه ره که تی تیدا بیت. له سه فه ره کما بۆ ئەو مه سه له ی بادارییه له سیرکوس حالى بووم. عه یب نه بیت بایه که یان بۆ نه گرتم، به لام ئەم سیرکوسه فیر بووم. له و سه فه ره دا به ده ستی پر گه راومه ته وه. ئەلین قه یسه ری روه و و ئەوی تریش که هه موو خانه واده که ی کوشت و ته خته که ی لیدا گیر کرد، عه یب نه بیت بییان خۆش بووه. ئەمه ئی پیای گه وره یه.

مام هه باس گوئی، وه لا قوربان منیش بیستووومه و یه ک دوو جاریش له شار بینووومه، به لام ئەوه نده ی من بزانه گه وره پیوان خۆیان نای که ن، شاگرده کانیا ن ده یکه ن.

شیخ گوئی، ئەری، شایه ت وا بیت، به لام جا من بۆ بیده م به شاگرد؟ هه ر خۆم ده یکه م. مه گه ر هه ر پیگا به ره سلولا، هه زار جار سه لام و که لامی خودای له سه ر بیت، و ئەبو به کری هاو ده می بده م.

مام هه باس گوئی قوربان خۆم من له بهر زیکری ئەم درویشانه ی دیوه خان گویم له هه یچ نییه، باسی هاو فیکر و هاو غاری هه بیبولات کرد؟ ئەو ئیمانی به قوه ت و له شی سووک بوو. ئەوه ی ئیمه هه ر کاری خه فتن و خوار دنه. ئەمه نده ت رۆن و که ره کردوو به گه روویدا ئا به و درگایه دا ناچیت، مه گه ر نا پرسیت بۆ نه هاتوووه. ئیستا فیر بووه له سه ر ئەو ته لیسه ی بهر ئاخوره که ش پال ده که ویت که جار جار گویدر یژده کان خۆیان له سه ر ده گه وزاند. وه لا قوربان ده لئی ده میکه نه تدیوه، بیلامه عنا قوونی ئەوه نده گه وره بووه هه ر پانتۆلیکی دوو تۆپ قوماشی دوو به ری تیده چیت.

شیخ بایه کی دیکه ی لی بهر بووه و مام هه باس که به ده م قسه کردنه وه که وتیوووه پشتیه وه هه ر ئەوه نده فریا که وت هه لیبت، به لام له ترسی شیخ گوئی: قوربان، لاقم له هه له اتن به خشه، به لام ماشه لا بۆنی ناخۆشه.

شیخ گوئی به گازه نده ی مام هه باس نه دا و خۆی به یه کیک له گورسیه کانه وه هه لواسی و تا پیی کرا گوپی خوار ده وه تا بهر زبیته وه، نه یوئیرا لاقی له سه ر ئەرز بهرز بکاته وه، هه ر به ده م چیچکانه خشینوه سی چوار پی رۆیش ت و ته پ که وت به ده م دا. درویشی چوار ده ور ده ست له سه ر سینگ، به لام گاز له زمانگرتو نه یانده وئیرا پی بکه زن. هه موو هاواریان کرد: ماشه لا له گه وره یی خدا و له ئەقلی شیخ، وه لا قوربان وه ک پاساریی ده فیریت.

مام هه باس گوئی، قوربان فرین هه ر له خۆت دیت، مه ل له ناستت شه ر مه زاره، به لام هیشتا که میکت ماوه. ئەدی بۆ پیگا به و جه وان و ئافره تانه ی گوند ناده ی ت ئەو کاره بکه ن. ئەوان له ناو کاردا ده ستیا ن بووه به چنگی به ور و وه کوو سمۆره به قه دی سه روودا هه لده زنن.

شيخون توورە بوو، گوتى ئەدى من بۇ نەيكەم؟ تۆ پراوئىكارى شيخى يان محامى گوند. مەگەر بىرت نايەت چۆن لاق و دەستىم بە شكاندن گەياندىت؟

مام ھەباس گوتى، بەرھەولە داىكم، ئەو ئەو سالە بوو كە گوتم ئەو رەسمى ھەزەرتى مريەم نىيە عەكسى شيخونە ھەلتانواسىوو. مەگەر وا نىيە؟

شيخون بىست مەتر پشتويى سەوزى لە كەمەرى بەستوو و ناوچاوانى دابوو بە يەكدا وەلامى مام ھەباسى نەدايەو. شيخ و مام ھەباس نەبىت ئەوانى دىكە لە ترسى شيخون يەكى بستىك بالايان كەم كرديوو. شيخون پرووى كرده شيخ و لچىكى لى ھەلقورتاندى و بە چەناگە ئاماژەى بە مەنچەلەكە كرده و گوتى: منيش دەمەويەت ئەو تاقى بكمەو. چاوم لىبوو چەند خۇشيت لىدەبىنى وا كە بە ھەر چواردەورى خۇتدا ھەلدەسوورايەت. ئىنجا ھەر زووش لە زىنى دووچەرخەكەى پووانى كە شيخ دەستى راستى لەسەر دانابوو، تەماشايەكى ھەمووانى كرده و گوتى: دەمەويەت سواری ئەووش بىم.

شيخ بە ئەحىك گەرووى خۇى پاك كردهو و بە دەستى چەپى كە ئازاد بوو ئاماژەى بە پاشەوەى خۇى كرده و گوتى: شيخون عەيب نەبىت ئەمە پياو نارەحەت دەكات.

- دەى ئەگەر واىە خودا چاكە بۇ ئەو بەكات كە دروستى كرديوو. ئىتر پازى نابم بە درۆ عەكسەكەم لە ديوەخاندا ھەلبوواسرەيت و سالى جاريك لە "تارمايى مەغريب" دا قسەى درۆم پى بكن.

شيخ قرقىنەيەكى دىكەى لىدا و بايەكى دىكەى بەردايەو، ويستى شتىك بلىت، بەلام مام ھەباس قسەكەى پى برى و بە دەم باوھشنى كەپوويەو گوتى: دە قوربان، خۇ تۆ ھەموو كەلامى خودات لە سنگدايە ئەو بىست سالە ئايەتكت بۇ نەخويندووينا تەو. دەى بىژە بەشكم خودا روحى خۇى بەسەر سىركوسەكەماندا ببارىنىت.

شيخ ھىندەى تر توورە بوو و گوتى: گەوجە، كەلامى خودا لە سنگدايە، خۇ لە دەمدا نىيە. من ھەر چوار تەرىقەكەم لە سىنگدا ھەلگرتوو، لەم ولاتەدا مەگەر كەسىكى تىدايە بە قەدەر من لە تەرىقەى شافىعى حالىى بىت؟ مەمەدى شافىعى كەمتر پرواى بە تەقوايە و زياتر مايل بە تاكتىكە. پى واىە خودا پىخۇشە زياتر گوتى لى بگىرەت وەك لەوەى بە قسەى بكرەت. مەمەدى شافىعى لە مەدرەسەى فىقھدا مامۇستايە و لە ھەمووشى گرنگتر ئەوويە كە بە ئەسل لە ئەھلى قورەيشە. وەكوو ئەو واىە خۇم بە مشتى خۇم ئاوى كانى كوولانم كرىبەت بە دەمەو. مەمەدى شافىعى لە ھەژاريدا گەورەبوو، ھەر بۇيە قەدرى عافىەتى شيخى ھەبىبوولای خۇى دەزانىت. لە پازدە ساليدا تەواوى كەلامولاً و ھەدىسى لەبەر بوو. لەم شارى غەزايەى ئىستا كە دەكەويەتە فەلەستىنەو لە داىك بوو، لە ميسر ژياو و ھاتووچوو سوورىاى ئىستا و ئەم ئىراقەى ئىستاي كرديوو. شىعى نووسىوو و لە زانستى لىنگويستىكدا زانا بوو و شارەزايەكى لىھاتوو زانستى بئەچەى خانەوادە بوو. ھەر بۇيە لە زىكروفيكى شيخى خۇدايە. جا كاتىك كە سولتان سەلاھەدىن بىلادى شامى داگىر كرده پىگاي بە مەمەدى شافىعى دا دەست و قەلەمى ئازاد بىت و ھەر لەو دەمەو شافىعى بوو بە تەرىقەى ئەھلى شىفاعەت. لە قەواعىدى عەرەبىدا عەيب نەبىت شافىعى بىستوحەوت جار بە مەعناى دەكەيت. ئەو پياو خاوەنى كىتەبى بەناوبانگى "ئەلرەسالة" - يە كە بە يەكەمىن بناخەى ئوسولى ياسا و فىقھى ئىسلامى دادەنرەت. داھىنەرى ئىستىحسان و قياسە. كاتى خۇى بە كار نارديان بۇ يەمەن، بەلام بە دىللى رەوانەى ئىراقى ئەو دەمەيان كردهو گوايە دەستى وەرداوتە كاروبارى سياسىي. ھاروون ئەلرەشىد ھىچ بەلگەيەكى بۇ ئەو تاوانباركردە دەست نەكەوت و لەبەرئەو بە خوداى تەبارەك و تەعالاى بەخشىي. پياويك من بە گەورەى بزەنم ھەزى گەورەيە، ھەر بە گولتەك رازى نابىت.

مام ھەباس گوتى: وەلا قوربان ھەندىك جار دەمت لە پورەى ھەنگ دەكات و ھەنگوين لە زارت دەبارەت، تالبو لعيلمە وەلەو فى سىن خۇتى. خۇ ئەمەى ئىمە ئەو بىست سالە چوار كەلیمەى نەگووتو. يان گويم لە كار كەوتوو يان لەبەر ئەم ژاوەژاوە حالى نابم باسى كى دەكەيت. بە سەرى شيخ قەسەم ھەزار ھىلكەى بەدەيتى ھىلكەورپونىك ناخاتە بەردەمت.

شيخ گوتى، ئەرى، ناخاتە بەردەمى تۆ، بەلام ھەمیشە شوكرانەژمىرى شيخى خۇى بوو. شيخون لە ھەر

كەس پارزى بېت، خۇداش لىي پازىيە. تۆ نەبىت، مەگەر كىيان پىيان وايە من مووى سەرم بە بۇياخى ئىنگلىزى رەش دەكەمەو؟ قەسەى وام بۇ ھەلدەبەستىت ئەھلى خۆمت لى بە گومان كر دووم. مەگەر كەسىك ئەمىرولمۇئىن بېت دلى لىم رەش نەبىت.

مام ھەباس گوتى گورەم تۆ دلىكت ھەيە و ماشەلا ھەزار رقى، دەلىلى لە پرمەى خۇدا بوويت. من ھەرجىەك بلىم تۆ بەكسەر دەيخەبەتە سەر خۆت. ھەر بلىم شىخ و دەلىلى لەگەل منتە، ھەر دەلىم ئاغاخان و دەلىلى لەگەل منتە، ھەر دەلىم شىخۆن و دەلىلى كورە نەكەى، دەلىم سەيد و دەلىلى كورە خزمى خۆمە. وەلا قوربان خۇدا ئاگای لىيە ھىندە لە بىرى ژيانى ونبووى ئەو خەلكەدام سەرم ناپەرژىت بىر لە ھىچ بەكەمەو. خۆ لەبەر غەلبەغەلب گۆيم لە ھىچ نىيە، تا ئەو دەرويشەت ئاوا فووى پىادا بىكات ھىچت لى حالى نابم، كام ئەمىرولمۇئىن، قوربان؟

شىخ گوتى: مام ھەباس ئەمىان لە ئىسكىشم نەبىت لە گۆشتمە، ئەو ھەراوھورىايەى ھەر بۇ تۆزىك پۆن و كەرەى زياتر ناوھتەو، دەنا كورى شىخى خۆيەتى، تۆ گەرەكتە بە دەردى قەيسەرم بىبەت و تاج و تەختم لى داگىر بەبەت. وان لەو قسانە بىنە كە بە گوتى ھىچ دەرويشىكم ناگات، وەرە پىشى و لەسەر چواران راوھستە با بىمە سەر پىشتت و دەستم بگاتە ئەو گورىسە بەشكم بازىكى چاك بدم. وەرە من تانژىم ھەر بۇ راوى وىستوو.

مام ھەباس گوتى وەلا قوربان دەلىلى لەگەل ھەزەرتى موسادا سەلام و كەلامى خۇداى لەسەر بېت نورى خۇدات بىنيەو. شوانىكىت ئەمما شوان، مەر و مالانت بە فىكەت سەما دەكەن.

مام ھەباس پۆى بۇ لای و لە بەردەمىدا گاوگۆلكى لىي وەستا و شىخ چووہ سەر پىشتى و گورىسى لە دەستى خۆيەوہ ئالاند. لەو بەرزىەوہ دەپرووانىيە ئەو ھەموو ئەستىرە سوور و پىدان و گورىس و شەكرۆكەيە. شىخۆن چووہوہ ناو مەنجەلە مسەكە و دەنگوت ھەزار سالە مسگەرە، وەكوو مزراح دەخولايەوہ، يەك دوو فەقى چووہوونە سەر دووچەرخەكان و ھىندىكىان خەرىكى لەنگەر پىگرتىيان بوون. شىخ بەو سەرەوہ لە خۆشيان و لە ھەببەتان و لە ھەيەجاندا چاوى رىشكەوپىشكەى دەكرد و ھەواى تەمەنى بىستسالەيى لىي دا. تا توانى تەكانىكى بە خۆى دا. گورىس لە دارەپاى دىوہخانئ ترازا و شىخ بە پىشتدا بەربووہوہ و زرمە لە قوونى ھەستا.

خزم و خويش و ئەھلى دىوہخان بەرەو رووى ھەلھاتن، بەلام كەسيان نەياندەوئرا توخنى كەون. شىخۆن كە بە سوورپدانەكە سەرى گەرم داھاتبوو و لەبەرخۆيەوہ بزەى دەھاتى، ھاوارى لىيەستا: دەى شىخى شىخان بەشكم روحمى پى بەبەت و بىكەى بە شىفا بۆى و بەرى ئەو بايەى لىيگريت، خۆ ماشەلا قرى كر دووين. شىخ رووى كرده مام ھەباس و بە ھەزار نەقىق و نووزەنووز لەو خوارەوہ بە راكشاويەوہ گوتى: ھەباس دەترسم مەرگم پىش مەرگت بەكەويت و شىخۆن لە خۆت مارە بكەى. ئاى كە لەم پۆژە ترساوم. ھەباس، ئەوى من كر دوومە تۆ نەيكەيت!

مام ھەباس گوتى: كورە قوربان، وەلا خۇدا ئىشەلا شىفات بۇ بىنئىت، خۆ من ناوئىرم سەيرى عەكسەكەى دىوہخانئىشى بەكم. خەجالەتم، قوربان، بەلام وەلا بەلاى وام نەگەرەكە. دواى ئەوہ، قوربان، ئەم سىركوسە ھەر بە تۆ دەگەرئىت.

لەو كاتەدا بە دەم ئاى ئاى و ھاوار ھاوارەوہ شىخ قرقىنەيەكى لىدا و ھەر دەرويش و مورىد و ئەعوام بوو پاشەوپاش ھەلھاتن.

مام ھەباس سەيرىكى شىخۆنى كر و گوتى: شىخۆن، دوعات لە پىشتوئىنت كورتتر دەروات، ئەوہ جارئ ئەمەيان بەر شىفا نەكەوت.

ئەوجا رووى كرده پاكر دووہكان و پىي گوتن: نامەردىنە لە جياتى ھەلبىن دوعاى خىر بۇ ئەھلى مەعسوم بەكن، وەلاھى ئەم جارە شىفاى بۇ نەيەت ئەوا بەو كەوتنە عەيب نەبىت دەرگاى قوونى ئەوہندەى تر دەكرىتەوہ و پىاوم ھەيە لەو دىوہخانەيدا خۆى پاگرئىت، نەك ھەر ئەم گونەدە، ئەم يالەتان سەرەخوار پى چۆل دەكات. لەو كاتەوہ كە ئەو يالەى ئەو دىوہمانى قركردووہ ھەموويان گىژووئىن، نەخىر و بەلئىيان تىكەل

Dengekan

کردووہ.

پنجوار رمشید

۲۰۰۷/۶/۴